

Byung-Chul Han
Vita contemplativa

Byung-Chul Han

Vita contemplativa

Over inactiviteit

Vertaald door
Mark Wildschut

DE NIEUWE
WERELD / ten have

Opvattingen over inactiviteit

We lijken steeds meer op die ‘actievalingen die rollen zoals een steen rolt, ze gehoorzamen de domheid van de mechanica’.¹ Aangezien we het leven alleen nog waarnemen met het oog op arbeid en prestatievermogen, begrijpen we inactiviteit als een deficit, dat zo snel mogelijk moet worden verholpen. Het menselijk bestaan wordt volledig door activiteit in beslag genomen. Daardoor is het exploiteerbaar. We verliezen het gevoel voor inactiviteit, dat geen onvermogen, geen weigering, geen pure afwezigheid van activiteit is, maar een zelfstandig vermogen. Inactiviteit heeft haar eigen logica, haar eigen taal, haar eigen tijd, haar eigen architectuur, haar eigen pracht, ja haar eigen magie. Zij is geen zwakte, geen gebrek, maar een *intensiteit*, die in onze op activiteit en prestaties gerichte maatschappij echter niet wordt waargenomen en geen erkenning vindt. We hebben geen toegang tot het rijk en

de rijkdom van de inactiviteit. Inactiviteit is een *glansvorm* van het menselijk bestaan, die vandaag de dag is verbleekt tot *lege vorm* van activiteit.

In kapitalistische productieverhoudingen keert de inactiviteit terug als *ingebod buiten*. We noemen het 'vrije tijd'. Aangezien deze dient om bij te komen van het werk, blijft het aan de logica van de arbeid gebonden. Als *derivaat van de arbeid* vormt het een functioneel element binnen de productie. Daardoor verdwijnt de *echte vrije tijd*, die niet tot de orde van de arbeid en de productie behoort. We kennen die heilige, feestelijke rust niet meer, die 'levensintensiteit en contemplatie in zich verenigt, ja die ook nog weet te verenigen als de levensintensiteit tot uitgelatenheid wordt opgevoerd'.² Onze 'vrije tijd' mist zowel levensintensiteit als contemplatie. Het is een tijd die we doden om de verveling buiten de deur te houden. Het is geen *echt vrije, levendige tijd*, maar een *dode tijd*. Intensief leven betekent vandaag de dag vooral meer presteren of meer consumeren. We zijn vergeten dat juist de inactiviteit, waarin niets wordt geproduceerd, een intensieve en glansrijke vorm van leven uitmaakt. Tegen de dwang om te werken en te presteren moet een *politiek van inactiviteit* worden ingebracht, die een echt *vrije tijd* kan genereren.

De inactiviteit vormt het *humanum*. Het aandeel van de inactiviteit aan wat we doen maakt dit echt

menselijk. Zonder moment van aarzeling of terughoudendheid glijdt het handelen af tot blinde actie en reactie. Zonder rust ontstaat een nieuwe barbarij. Zwijgen verdiept het spreken. Zonder stilte bestaat er geen muziek, maar alleen lawaai en rumoer. Spel is de essentie van schoonheid. Waar alleen het schema van stimulus en respons, van behoefte en bevrediging, van probleem en oplossing, van vooropgezet doel en handeling heerst, verkommert het leven tot overleven, tot naakt dierlijk leven. Het leven krijgt zijn glans pas door de inactiviteit. Raken we de inactiviteit als vermogen kwijt, dan lijken we op een machine die alleen hoeft te *functioneren*. Het ware leven begint op het moment waarop aan de zorg om te overleven, aan de nood van het loutere leven een einde komt. Het ultieme doel van de menselijke inspanningen is inactiviteit.

Weliswaar is handelen constitutief voor de geschiedenis, maar het is geen cultuurvormende kracht. Niet de oorlog maar het feest, niet het wapen maar het sieraad is de oorsprong van de cultuur. Geschiedenis en cultuur dekken elkaar niet. Niet de wegen die direct naar het doel leiden, maar afdwalingen, buitenissigheden en omwegen vormen de cultuur. De kern van de cultuur is *ornamenteel*. Zij heeft haar domicilie buiten functionaliteit en nuttigheid. Met het ornamentele, dat zich van

elk doel en nut bevrijdt, houdt het leven vol dat het meer is dan overleven. Het leven krijgt zijn goddelijke glans van die *absolute decoratie*, die niets opsmukt: 'Dat de barok decoratief is, zegt niet alles. Zij is *decorazione assoluta*, alsof deze zich van elk vooropgezet doel, ook van het theatrale had bevrijd en haar eigen vormwet ontwikkelt. Zij versiert niet langer iets, maar is niets dan versiering.'³

Op de sabbat moet elke activiteit rusten. Er mogen geen zaken worden gedaan. Inactiviteit en opheffing van de economie zijn essentieel voor het sabbatfeest. Het kapitalisme daarentegen maakt zelfs van het feest een waar. Feesten worden *events* en spektakels. Die missen de contemplatieve rust. Als consumptieve vormen van het feest stichten ze geen gemeenschap. In zijn essay *La société du spectacle* noemt Guy Debord de huidige tijd een tijd zonder feest: 'Dit tijdvak dat zich zijn eigen tijd laat zien als was het in wezen een voortijlende terugkeer van veelsoortige festiviteiten, is evenzeer een tijdvak zonder feest. Wat in de cyclische tijd het moment was waarop een gemeenschap deelhad aan de luxueuze verkwisting van het leven, is onmogelijk voor een maatschappij zonder gemeenschap en zonder luxe.'⁴

Een tijd zonder feest is een tijd zonder gemeenschap. Weliswaar zweert men vandaag de dag overal bij de *community*, maar dat is een gemeenschap in de

vorm van een waar. Zij laat geen *wij* ontstaan. De ontketende consumptie isoleert en separeert mensen. Consumenten zijn eenzaam. Ook de digitale communicatie blijkt een communicatie te zijn zonder gemeenschap. Sociale media versnellen de afbraak van de gemeenschap. Het kapitalisme verandert de tijd zelf in een waar. Daardoor verliest ze elke feestelijkheid. Met betrekking tot de commercialisering van de tijd merkt Debord op: ‘De werkelijkheid van de tijd is vervangen door de *reclame* van de tijd.’⁵

Een ander constitutief kenmerk van het feest, naast gemeenschap, is luxe. Deze heft economische dwang op. Als opgevoerde levendigheid, als intensiteit heeft het feest iets luxurieus, dat wil zeggen iets wat de gebaande paden te buiten gaat, wat afwijkt van de noodzaak en nooddrift van het loutere leven. Het kapitalisme daarentegen verabsoluteert het overleven. In een leven dat verkommert tot overleven, verdwijnt de luxe. Zelfs de grootste prestatie haalt het daar niet bij. Arbeid en presteren horen thuis in de orde van het overleven. Er bestaat geen handelen in luxevorm, want handelen berust op een gebrek. In het kapitalisme wordt zelfs de luxe geconsumeerd, hij neemt de vorm aan van een waar en verliest feestelijkheid en glans.

Voor Theodor W. Adorno is luxe een zinnebeeld

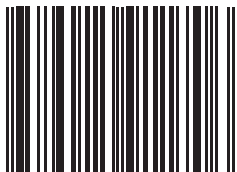
voor het onvervalste geluk, dat door de logica van de efficiëntie teniet wordt gedaan. Efficiëntie en functionaliteit zijn vormen van overleven. Luxe stelt die buiten werking. ‘De ontketende techniek elimineert de luxe (...) De sneltrein die in drie nachten en twee dagen het continent door raast, is een mirakel, maar het reizen in zo’n trein heeft niets van de verbleekte luister van de Train Bleu. Wat het plezier van het reizen uitmaakte: eerst het afscheid wuiven uit het open raam, dan de goede zorgen van vriendelijke fooiontvangers, het ceremonieel van het eten, het onophoudelijke gevoel verwend te worden en van niets verstoken te zijn – dat alles is verdwenen, met inbegrip van de elegante mensen die voor het vertrek op de perrons plachten te flaneren en naar wie je zelfs in de foyers van de meest prestigieuze hotels tevergeefs zoekt.’⁶ Het ware geluk is te danken aan het doel- en nutteloze, het bewust omslachtige, het onproductieve, het nemen van omwegen, het buitensporige, het overbodige, de fraaie vormen en gestes die geen nut hebben en nergens toe dienen. Vergeleken met ergens naartoe gaan, zich ergens naartoe haasten of marcheren is doodgemoedereerd rondlopen een luxe. Het *ceremonieel van de inactiviteit* betekent: *wij doen wel wat, maar om niets*. Dit *om-niets*, deze vrijheid van doel en nut vormt de essentie van de inactiviteit. Het is de basisformule van het geluk.

Wat ooit werd beschouwd als het hoogst bereikbare – een contemplatief leven, een beschouwelijk leven, een leven van ‘inactiviteit’ – lijkt voor ons verder weg dan ooit. We leven in een wereld die aan onze ‘activiteit’ ten onder dreigt te gaan. In dat licht en in een kritisch gesprek met de *Vita activa* van Hannah Arendt houdt Byung-Chul-Han in *Vita contemplativa* een warm pleidooi voor alle vormen van ‘inactiviteit’, van contemplatie, van ‘niets doen’ of ‘niet doen’.

Byung-Chul Han (1959) is een Koreaans-Duitse filosoof en is een van de belangrijkste denkers van dit moment. Hij is hoogleraar aan de Universiteit voor de Kunsten in Berlijn. Eerder verscheen bij Ten Have/De Nieuwe Wereld *De palliatieve maatschappij* en *Infocratie*.

NUR 730

9 789025 911706 >

DE NIEUWE
WERELD / ten have

www.uitgeverijtenhave.nl